

Міщенко Іван

к.в.н., старший викладач кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна

ТВАРИННИЦТВО В УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У 2017 році Держстат дані про валове виробництво у постійних цінах 2010 року. Показники валового виробництва у рослинництві на 3 % менше, ніж попереднього року. У тваринництві ж навпаки зростання – аж на 0,1%. У грошовому еквіваленті це становить збільшення на 94 млн грн.

Порівняно із продукцією рослинництва аграрії виробляють на 109,8 млрд грн менше, а частка продукції тваринництва складає лише 28,0%. Якщо порівняти ефективність виробництва з наявними земельними ресурсами, то за результатами 2017 року на 1 га с/г угідь вироблено 7 тис. грн. (в т.ч. продукції рослинництва – 5,05 тис. грн., продукції тваринництва – 1,9 тис. грн.). Тенденції останніх років вказують на те, що ці показники поступово знижуються – на 1-2 в.п.

Особливо насторожує той факт, що із 69,7 млрд грн. тваринницької продукції 37,7 млрд грн. (або 54,1%) виробляють господарства населення. Така ситуація зберігається уже тривалий час і вона, зрозуміло, не сприяє становленню галузі як бізнес-середовищу. Оскільки виникають питання як впровадження високих технологічних рішень, так регулювання ринкових відносин між такими виробниками і переробників.

Ситуацію погіршує стан та чисельність поголів'я основних видів с/г тварин. Як вказують офіційні дані, їх поголів'я катастрофічно знижується. До кінця 2017 року у всіх категоріях господарств налічувалося 3,5 млн. голів ВРХ (в т.ч. корів – 2,0 млн. голів), 6,1 млн. голів свиней, 1,3 млн. голів овець і кіз, 264,9 тис. голів коней. Порівняно із попереднім роком зниження показника становило мінус 4,1%, мінус 4,3%, мінус 8,8%, мінус 0,4% та мінус 9,1%. Вийнятком є поголів'я свійської птиці, де відбулося незначне зростання – на 1,5% (204830,9 тис. голів).

Якщо змоделювати найбільш песимістичну ситуацію, то через 11,5 років в Україні зникнуть коні та свині взагалі, а корови – через 25 років. Залишаться вівці, кози та птиця (в основному кури). Враховуючи прогнози демографів, на одного українця (25-30 млн осіб) припадатиме приблизно 8-10 курей.

Вважаю, що такий варіант подій трохи фантастичний, але мабуть при значному скороченні кількості сільського населення, його старінню, трудовій міграції економічно активного населення майже зникне таке явище (поки що) на селі як утримання худоби і птиці. Це відбудеться навіть при тому, що на сьогодні господарства населення утримують 67 відсотків ВРХ (76,8%), 46 відсотків свиней, 85,7 відсотків овець та кіз, 93,5 відсотків коней та 45 відсотків птиці. Усе впливає і на поточну структуру виробництва.

Аналізуючи ситуацію з виробництва, то всього м'яса (всіх видів) у забійній вазі аграріями вироблено у 2017 році 2318,2 тис. тонн, що на 0,3% менше, ніж у попередньому році. Хоча ситуація залишається стабільною протягом трьох останніх років, але насторожує його структура. У загальному обсязі 51,1% (1184,7 тис. тонн) займає м'ясо птиці, 31,7% – свинина (735,9 тис. тонн), а

яловичина займає всього 15,7% (363,5 тис. тонн). Більшість м'яса в Україні виробляється аграрними підприємствами – 64%.

Однак цікавим є співвідношення частки поголів'я та виробництва м'яса серед категорій господарств. Господарствами населення утримується 67 % ВРХ, а виробляється 74 % яловичини; при частці у 46 % свиней виробляється 49,4 % свинини; 45 % птиці, а її забій дорівнює 14,4; 93,5 коней, а виробляється понад 98 % м'яса; 85,7 % овець та кіз, а забій м'яса становить 94,1. Напрошується висновок, що перевищення частки виробництва щодо частки поголів'я означає поступове його «знищення» господарствами населення, а також утримання птиці заради виробництва яєць та частково м'яса для власних потреб.

Обсяги виробництва молока також дещо падають: у 2017 році 10280,5 тис. тонн, або 99% до попереднього року. Слід також врахувати і те, що господарства населення виробляють 73,1% молока, хоча частка сільськогосподарських підприємств останніми роками поступово зростає. Це підтверджує висновки щодо значного зниження поголів'я у господарствах населення, а також вищої продуктивності корів у підприємствах.

Як свідчать дані, галузь птахівництва щодо виробництва яєць навпаки поступово відновлюється, а обсяг виробництва продукції у 2017 році дорівнює 15,5 млрд. шт., що на 2,6% більше за минулий рік. Як не дивно, але у виробництві цього продукту частка підприємств складає лише 53,9%. Тобто населення стабільно утримує велике поголів'я курей зокрема для виробництва яєць.

Господарства населення є також абсолютними лідерами у виробництві вовни – 87,0% (із загального обсягу 1967 тонн) і меду – 98,7% (66231 тонн)

Отже, розвиток галузей тваринництва характеризується неоднозначними тенденціями у катастрофічному падінні поголів'я основних груп худоби, особливо ВРХ та свиней, та високою варіативністю у структурі: підприємства загалом спеціалізуються на виробництві свинини, м'яса птиці, яєць, а господарства населення – на молоці, яловичині, вовні та меді. У зв'язку із цим існують ряд проблем у забезпеченні внутрішнього ринків якісною і безпечною продукцією, що впливає із технологічного рівня виробництва продукції. Самостійно ці питання господарства населення вирішити не зможуть, а підприємства мабуть не хочуть.

У такій ситуації необхідна стратегія комплексного розвитку тваринництва в Україні з чітким визначенням статусу господарств населення як суб'єктів с/г діяльності; встановленні мотиваційних механізмів і заходів щодо діяльності усіх аграрних формувань у цій сфері; вирішенні питання довготривалого користування чи отримання у власність землі під об'єкти тваринництва; ефективного кредитного забезпечення і фіскального регулювання діяльності суб'єктів, особливо у скотарстві і свинарстві.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України / Офіційний сайт. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сава А. Тваринництво в Україні – бізнес чи данина традиціям на селі? / А. Сава. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://agroprod.biz/2018/07/07/tvarynyntstvo-v-ukrajini-biznes-chy-danyna-tradytsiyam-na-seli-2/>